

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ТРИДЕСЕТ И СЕДМО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

15.02
Curtly

СЪВЕТ ПО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Изм. N 56-16-24/12.7.1996

До

Председателя на
Народното събрание
акад. Благовест Сендов

СТ А Н О В И Щ Е

ОТНОСНО: искането на група народни представители
за тълкуване на разпоредбата на чл. 93, ал. 2
от Конституцията, к.д. N 13/96

Направлението по Конституционно, административно и финансово право на Съвета по законодателство разгледа искането на група народни представители за тълкуване на чл. 93, ал. 2 на основание чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията относно качеството "български гражданин по рождение".

При издаването на решението за тълкуване на чл. 93, ал. 2 от Конституцията предлагаме на вниманието на Конституционния съд **следните съображения:**

1. Понятието "български гражданин по рождение" се използва в чл. 25, ал. 3 и чл. 93, ал. 2 от Конституцията на Република България. То не се използва от действащия Закон за българското гражданство от 1968 г. и не е получило легално определение. Наистина в законите за българското гражданство от 1903 г. и 1940 г. то имаше място, но тези закони отдавна са отменени и институтът на гражданството в Република България получи принципно нова уредба с чл. 25, ал. 1 на Конституцията от 1991 г. Ето защо тълкуването на чл. 93, ал. 2 от Конституцията трябва да се свърже и тълкува във връзка и систематически с чл. 25, ал. 1 от Конституцията.

2. Правното качество "българско гражданство по рождение" е въведено в чл. 25, ал. 3 от Конституцията. А неговото съдържание е установено в чл. 25, ал. 1, изр. 1 от Конституцията. Тази конституционна разпоредба съдържа изчерпателна субстанционална уредба (уредба по същество) на "българското гражданство по рождение". Това качество действащата Конституция въздига в конституционно изискване и затова сама го урежда. То обхваща два способа за придобиването му. **Първият** е: български гражданин по рождение е всяко лице, на което поне единият родител е български гражданин, независимо от това къде и кога е родено лицето. Това е така нареченото българско гражданство по произход "по правото на кръвта" (*jus sanguinis*). **Вторият** случай е: български гражданин по рождение е всяко лице, родено на територията на Република България, ако не придобива друго гражданство по произход - така нареченото гражданство по "правото на земята" (на почвата, на държавната територия, на която е родено - *jus soli*). Само за този втори случай според изричната разпоредба на чл. 25, ал. 1, изр. 1 от Конституцията е въведено допълнителното отрицателно изискване - лицето да не придобива друго гражданство по произход. Това разбиране се налага от граматическото и логическо тълкуване на частта от конституционната разпоредба "... ако не придобива друго гражданство по произход", която отнася това отрицателно условие само за "лице, родено на територията на Републиката" - хипотезата, която визира чл. 25, ал. 1, изр. 1 *in fine* от Конституцията.

По този начин действащата Конституция **урежда и преурежда** първичното придобиване на българското гражданство - по рождение. Това е особено необходимо в такава област като българското гражданство, което установява трайната и стабилна връзка между лицата и държавата. Това е основна особеност на конституционните норми, които се отнасят до правното положение на човека и гражданина в държавата и обществото и имат първичен и универсален характер. Те уреждат и преуреждат по един общ начин юридическия статус на българските граждани в съответствие с характера и степента на развитието на обществените отношения към времето, когато е приета Конституцията. Така например Конституцията на България от 1947 г. обяви, че лица, родени извън брака имат същите права, каквито имат и родените при съществуващ брак. Тази разпоредба се отнасяше до всички заварени от Конституцията случаи и имаше действие не само за родените след нейното приемане. Така стои въпросът и с други подобни на чл. 25, ал. 1 разпоредби на Конституцията от 1991 г. (чл. 25, ал. 4, чл. 44 и др.).

3. Това разрешение на Конституцията създава **единство** в правната уредба на българското гражданство по рождение и поставя всички български граждани по рождение в **еднакво и равноправно** положение пред Конституцията и законите на страната. То е в пълно съответствие с чл. 6, ал. 2 от Конституцията и е израз на основополагащата идея за равенство по права на българските граждани по рождение. Не е допустимо родените преди приемането на Конституцията и родените след това да имат нееднакъв обем права, да бъдат поставени под действието на различен (неравностоен) правен режим. Не е допустимо в случая родените при едни и същи фактически обстоятелства (единият родител е български гражданин) да бъдат третиращи сега различно с оглед на правата, които Конституцията предоставя (чл. 25, ал. 3 и чл. 93, ал. 2). Да се приеме определянето на българското гражданство по рождение според закона, който е бил в сила към момента на раждането им, означава да се въведат толкова "групи" и "слоеве" български граждани по рождение, колкото закони за българското гражданство е имало досега

при раждането им (например българско гражданство по рождение по Закона от 1903 г., по Закона от 1940 г., по Закона от 1948 г., по Закона от 1968 г. и т.н.). Следователно и по изложените съображения отговорът на въпроса кое лице е български гражданин по рождение неизбежно ни отвежда към действащото конституционно право, което се съдържа в чл. 25, ал. 1, изр. 1 на Конституцията.

4. Толкова повече това разрешение важи при действащата Конституция, чиито разпоредби, съгласно нейния чл. 5, ал. 2 **имат непосредствено действие**. Това се отнася преди всичко за конституционните разпоредби, които съдържат изчерпателна субстанционална уредба, каквато е уредбата в чл. 25, ал. 1. "**Непосредственото действие**" на чл. 25, ал. 1 на Основния закон означава да се приложи пряко съдържащото се в нея правило за определяне на българското гражданство по рождение така, както то следва от Конституцията без да се прибавят към него други изисквания, които се извличат от миналото, отменено вече, и от действащото българско обикновено (текущо) законодателство.

5. Най-сетне, българско гражданство по рождение по чл. 93, ал. 2 от Конституцията се изисква при избора на президент (и вицепрезидент) при действието на Конституцията от 12 юли 1991 г., т.е. към момента, когато се произвежда избор за президент. Следователно към този момент трябва да се приложи и установеното от нея изискване за българско гражданство по рождение, на което кандидатът за президент трябва да отговаря. А това изискване, както вече беше посочено, е установено в и се извлича от самата Конституция без да е необходимо да се обяснява съдържанието на това конституционно изискване в обикновените закони.

6. Българското гражданство на съответните лица трябва да се определя не въз основа на закон, който е действал по време на неговото раждане, или навършване на пълнолетие и пр., а въз основа на чл. 25, ал. 1 от действащата Конституция. Всяко лице, което при влизане в сила на Конституцията от 1991 г. и след това има родители български граждани или

поне единият от тях е български гражданин, също има правното положение на български гражданин по рождение, независимо от това кога и къде е родено.

7. Изводът, че в случая е меродавна разпоредбата на чл. 25 от Конституцията, се основава и на § 3, ал. 2 *in fine* от Преходните и заключителните разпоредби на Конституцията. Член 25 от нейния текст има непосредствено действие и той отменя всички разпоредби, които му противоречат.

8. Изложеното разбиране за "българско гражданство по рождение" или изобщо за гражданство по рождение се основава и на изследвания в българската и в чуждата правна литература. (Вж. например В. Вълканов "Българското гражданство", 1978, с. 50; Б. Спасов "Президентът на Републиката" (правно положение), С., 1992, с. 39; Е. Друмева "Конституционно право", 1995, с. 46; R. Bierzanek и др. "Prawo międzynarodowe i stosunki międzynarodowe", 1980, p. 263) и др.

9. В искането на народните представители се поставя и въпросът въз основа на кой закон следва да се прецени кога едно лице е български гражданин по рождение.

Това искане е извън правомощията на Конституционния съд. Съдът тълкува Конституцията и се произнася по конституционността на законите и на другите актове на Народното събрание, както и на актовете на президента. Конституцията обаче не му предоставя правото да се произнася по прилагането на законите, нито да решава конкретни правни спорове, какъвто е случаят с искането да се определи законът, който е меродавен при решаването на въпроса за придобиването на българско гражданство по рождение. Навлизането в обсъждането на този въпрос прави от искането за тълкуване на конституционната разпоредба на чл. 93, ал. 2 във връзка с чл. 25, ал. 1 от Конституцията **конкретен правен случай** (казус), който не е трудно да се свърже с определено лице. Това ще сведе Конституционния съд до съд за решаване на конкретен случай, което е под равнището на неговата висока мисия да дава задължителни тълкувания на Конституцията по чл. 149, ал. 1, т. 1.

Въз основа на изложените съображения трябва да се направи изводът, че тълкуването на чл. 93, ал. 2 във връзка с чл. 25, ал. 1 и чл. 5, ал. 2 от Конституцията води до заключението, че български гражданин по рождение е всяко лице, на което поне единият родител е български гражданин.

Председател:

/проф. В. Мръчков/